МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вчена рада
Східноєвропейського університету
імені Рауфа Аблязова
від 30.04.2026 протокол № 02-26

Голова Вченої ради, ректор
Східноєвропейського університету
імені Рауфа Аблязова
_____ І.Б. Чудаєва

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ
(третій освітньо-науковий рівень)
зі спеціальності С1.01 “Економіка”
галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ Університету
Від 04.05.2026 №09

Черкаси - 2026

Програма вступного іспиту для конкурсного відбору вступників до аспірантури зі спеціальності С1.01“Економіка” галузь знань **С** «Соціальні **науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»**. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2026. – 12 с.

Розробники:
Ус Г.О., доктор економічних наук, професор,
завідувач економіки, обліку і оподаткування;
Коваль О.О., кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування.

Програма вступного іспиту ухвалена:

- на засіданні кафедри економіки, обліку і оподаткування,
  Завідувач кафедри _____(Ус Г.О.)
- (протокол № 22 від 22 квітня 2026 р.)

- на засіданні навчально-методичної ради університету
- (протокол № 05/2025-2026 від 19.05.2026 р.)

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....4
2. Навчально-тематичний план.....4
3. Перелік питань фахового вступного випробування ……19
4. критерії оцінювання фахового вступного випробування ….....21
5. Список рекомендованої літератури ……22

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У концепцію фахового вступного випробування для здобувачів третього освітнього рівня, які вступають до Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова за освітньо-науковою програмою С1.01 "Економіка", покладено систему компетенцій, що складають нормативну частину змісту освітньо-професійної програми підготовки фахівців.

Нормативною формою фахового вступного випробування у Східноєвропейському університеті імені Рауфа Аблязова є екзамен.

Технологія конструювання стандартизованих засобів об'єктивного контролю рівня професійної підготовки здобувачів третього освітнього рівня базується на використанні технологій стандартизованого контролю.

Вступне фахове випробування є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти підготовки Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова освітнього ступеня «Магістр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»).

Рівень фахової підготовки встановлюється опосередковано за допомогою різних за формою завдань і складається з теоретичної частини.

Фахове вступне випробування передбачає:

- вміння систематизувати теоретичні і практичні навички, отримані здобувачем вищої освіти за весь період навчання за спеціальністю 051 – Економіка;
- вільно володіти методиками теоретичного дослідження при розв'язанні конкретних задач з різних предметних областей;
- вміння працювати на рівні сучасних інформаційних технологій;
- підготовленість здобувача вищої освіти для самостійного аналізу та викладу матеріалу, вміння захищати свої знання перед екзаменаційною комісією;
- вміння аналізувати, досліджувати проблему (задачу) за допомогою нових методів, будувати математичну модель, синтезувати та узагальнювати накопичений в процесі аналізу матеріал, а також розробляти певні рекомендації.

Фахове вступне випробування проводиться як комплексна перевірка знань та умінь з дисциплін професійного напрямку.

На підставі виконання фахового вступного випробування комісія оцінює знання та вміння з дисциплін професійного напряму і приймає рішення про прийом здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня для навчання за даною спеціальністю.

Перелік дисциплін, що входять до програми фахового вступного випробування

Дисципліни нормативної частини навчального плану:

ПНЗЕ1 Політична економія;

ПНЗЕ2 Мікроекономіка;

ПНЗЕ3 Макроекономіка;

ПП1 Економіка підприємства;

ПП8 Економіка та організація інноваційної діяльності.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Політична економія

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

Виникнення та етапи розвитку політичної економії. Розвиток економічної думки в Україні. Предмет політичної економії. Тлумачення предмета політичної економії різними школами. Економічна теорія і політична економія: проблеми взаємозв'язку.

Закони, принципи і категорії політичної економії. Система економічних законів. Позитивна і нормативна політична економія. Метод політичної економії. Загальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції політичної економії. Політична економія і економічна політика. Місце політичної економії в системі економічних наук

Тема 2. Виробництво матеріальних благ та послуг

Виробничі можливості суспільства і потреби. Виробництво і його основні чинники. Межа виробничих можливостей. Обмеженість ресурсів. Продукт виробництва.

Тема 3. Економічні потреби і інтереси

Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб. Корисність продукту. Об'єктивна і суб'єктивна корисність продукту. Закон спадної граничної корисності продукту.

Економічний інтерес, його сутність і функції. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів. Виробництво та проблеми задоволення зростаючих потреб суспільства.

Тема 4.Товарне виробництво.Товар і гроші

Проста і розвинена форми товарного виробництва. Спільні риси та відмінності.

Функціонування товарного господарства та його закони. Виникнення і розвиток грошових відносин. Сутність грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.

Грошовий обіг та його закони. Визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу. Сталість грошового обігу. Грошові реформи, гроші, ціна та інфляція.

Еволюція грошей. Сучасна грошова система.

Тема 5. Економічна система суспільства

Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Критерії розвитку продуктивних сил.

Суспільний поділ праці і структура продуктивних сил. Виробнича функція та її складові.

Економічні відносини та їх суб'єкти. Структура економічних відносин. Соціально-економічні відносини. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини.Економічний устрій: сутність і місце в економічній системі. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми. Типи та еволюція економічних систем. Формаційний і загальноцивілізаційний підходи до типізації суспільства.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження

Первісне нагромадження капіталу. Особливості нагромадження капіталу в Україні.

Перетворення грошей у капітал. Загальна формула руху капіталу. Капітал як економічна категорія. Альтернативні теорії капіталу. Капітал і праця. Трудові відносини: сутність і структура. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти.Винагорода за працю. Заробітна плата: сутність, форми системи. Теорії заробітної плати.Номінальна і реальна заробітна плата. Продукт праці та заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії

Тема 7.Витрати виробництва і прибуток

Витрати виробництва як передумова виробництва. Сутність та економічне значення витрат виробництва. Теорії витрат виробництва. Суспільні витрати виробництва. Економічні і бухгалтерські витрати та їх структура. Валові, середні та граничні витрати.

Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи. Прибуток як економічна категорія. Теорії прибутку. Норми прибутку і чинники, що на нього впливають.

Тема 8.Ринок, його суть та функції

Інституціональні основи ринкової економіки. Ринкові відносини, їх суб'єкти і об'єкти. Визначення ринку: альтернативні теорії. Функції ринку. Умови формування і розвитку ринку.

Попит і пропонування. Ринкова рівновага. Ринкова ціна: механізм формування і функції.

Конкуренція та її сутність. Функції та форми конкуренції. Конкуренція і монополія.

Конкуренція і моделі ринків. Особливості ринкових відносин в Україні.

Тема 9.Домогосподарства

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин.Сектор домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і заощадження. Витрати на споживання. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів.

Тема 10. Підприємство, як товаровиробник

Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сектор ділових підприємств. Форми і види підприємств. Капітал підприємства. Масштаби підприємства. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу.Оборот капіталу підприємства. Основний та оборотний капітал. Зношення основного капіталу. Амортизація. Сутність підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва.

Валовий дохід, його сутність та структура. Підприємницький дохід. Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці.

Тема 11.Галузеві особливості виробництва

Аграрне виробництво — особлива сфера вкладання капіталу і праці. Відносини власності в сільському господарстві. Агропромисловий комплекс. Земельна рента та її форми: оренда землі, ціна землі.

Форми господарювання в сільському господарстві та їх особливості в різних країнах. Особливості концентрації та централізації виробництва і капіталу в сільському господарстві.

Рентні відносини. Земельна рента та її форми. Абсолютна, диференціальна і монопольна рента.Ринок земельних ресурсів в Україні і ціна землі. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Державна підтримка сільського господарства

Тема 12 Суспільне відтворення

Сутність і види економічного відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи. Просте і розширене відтворення.Суспільний продукт і його форми. Методи обчислення суспільного продукту. Методологічні аспекти системи національних рахунків.

Валовий внутрішній продукт, його сутність і відтворювальна структура. Чистий національний продукт і національний дохід. Концепції національного доходу.

Продуктивність суспільної праці та її роль у відтворювальному процесі.

Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньової економіки в Україні. Національне багатство і його структура. Природне багатство. Проблеми розширеного відтворення багатства і шляхи розв'язання екологічних проблем.

Тема 13.Держава та її економічні функції

Сутність і ознаки змішаної економічної системи. Приватний, акціонерний і державний сектори економіки. Межі ринку. Державне регулювання економіки.

Сучасні методи державного регулювання змішаної економіки. Розподіл державою національного доходу і ресурсів. Межі державного втручання в регулювання економічного відтворення. Роль держави в регулюванні цін. Регулювання заробітної плати. Профспілки і ринок праці. Колективні договори між підприємцями і трудовими колективами. Заробітна плата та її динаміка.

Тема 14.Економічний розвиток та його чинники

Економічне зростання та економічний розвиток. Заощадження, нагромадження та інвестиції. Роль інвестицій в економічному зростанні.

Матеріальні чинники економічного зростання. Науково-технічна революція та її роль в економічному зростанні. Теорії і моделі економічного зростання.

Економічне зростання та економічні цикли. Економічні кризи та їх причини. Теорії циклів: дискусійні проблеми. Продуктивність праці та економічне зростання. Чинники підвищення продуктивності праці.

Особливості розвитку економіки в Україні.

Тема 15. Суть і структура світового господарства

Світове господарство: його сутність та структура. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.

Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини.

Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль.

Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство і його місце у світовій економіці.

Тема 16. Економічні аспекти глобальних проблем

Причини виникнення та сутність глобальних проблем. Економічне зростання та глобальні проблеми. Основні глобальні проблеми сучасності. Класифікація глобальних проблем.

Роззброєння та його роль у вирішенні глобальних проблем. Екологічна криза та форми її прояву. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Проблеми економічної відсталості окремих країн.

Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Мікроекономіка

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Предмет та об'єкти дослідження мікроекономіки. Становлення і етапи розвитку мікроекономіки як науки. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки. Багатоаспектність теоретичного аналізу економічних систем. Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної теоретичної економіки, як методологічна, термінологічна, інструментальна база конкретних економічних дисциплін.

Школи мікроекономічного аналізу. Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі

Тема 2. Теорія граничної корисності і поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Поняття корисності, сукупна та гранична корисність. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру. Поняття «потреби», «види потреб». Економічні блага, їх класифікація. Поняття «корисність», її особливості; спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем. Кардиналістська функція корисності і поведінка споживача. Другий закон Госсена.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Аксіоми ординалістського підходу. Криві байдужості. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Рівновага споживача з ординалістських позицій

Вибір споживача з ординалістських позицій. Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; ненасиченість благами; взаємозамінність благ. Множинність благ і повна інформованість споживача як зовнішні умови для здійснення вибору.

Криві байдужості, їх властивості. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.

Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер і неможливість перетинання кривих байдужості за інших однакових умов. Карта байдужості.

Гранична норма заміни (заміщення) благ: сутність і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ

Тема 4 Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміну його доходу. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії *«дохід—споживання»*. Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «благо з нормальною споживчою цінністю» і «благо з низькою споживчою цінністю». Крива Енгеля; закон Енгеля —Швабе. Розподіл споживчих затрат за напрямами їх використання.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії «ціна—споживання». Траєкторія розвитку споживання як результат зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Ефект заміщення та ефект доходу. Визначення умов, що аналізуються: моделі зменшення ціни одного з товарів за незмінності цін на інші товари та доходу споживача. Неоднозначність впливу на вибір споживача. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу та ефект заміщення. Одно- та різноспрямований вплив ефектів. Парадокс Гіффена

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія

Індивідуальний і ринковий попит. Закон попиту. Крива попиту та фактори, що впливають на її зміщення. Індивідуальна і ринкова пропозиція. Закон пропозиції. Крива пропозиції та фактори, що впливають на її зміщення.. Взаємодія попиту і пропозиції: ринкова рівновага. Цінова і нецінова еластичність попиту. Еластичність пропозиції та фактори, що її визначають.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, як економічна організація, як найважливіший різновид мікросистем. Найпростіша схема ринково-виробничої системи (вхід, процесор, вихід). Підприємство як закупівельна система, як товаровиробник, як продавець. Динамічність зовнішнього середовища та його вплив на внутрішню динаміку виробництва. Поняття: адаптивність, гнучкість та гомео-статичність виробничо-ринкової системи.

Підприємство як центр прийняття рішень. Мотивація поведінки підприємства. Основні види вибору підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги)? як виробляти (технологія, фактори виробництва)? для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни)? Фактор часу та періоди у функціонуванні оптимального та рівноважного станів підприємства.

Найважливіші параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення. Альтернативні витрати та їх склад. Сукупні, середні та граничні витрати. Поняття: загальний (сукупний, валовий), середній та граничний виторг. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибуток.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Ізокванта. Гранична норма технологічного заміщення. Віддача від масштабу в довгостроковому періоді. Оптимум виробника та траєкторія розвитку фірми.

Частинна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з одним змінним фактором та її графічне відображення. Феномен «згасання» виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обгрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.

Ізоквантна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) — ізокванта. Карта ізоквант. Заміщеність факторів виробництва. Гранична норма технічного взаємозаміщення. Доповнюваність, подільність, мобільність та інтенсивність використання факторів виробництва.

Пропорційна варіація факторів виробництва. Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Графіки віддачі від масштабу однорідних виробничих функцій. Причини зростаючого та спадного ефекту від масштабу. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Тема 8. Витрати виробництва

Витрати виробництва в короткостроковому періоді. Частинна варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Типовий характер зміни витрат у короткостроковому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження дохідності).

Витрати на довгострокових інтервалах. Ізоквантна, пропорційна та ізоклинна варіація факторів виробництва та функція витрат. Криві довгострокових витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткострокових витрат. Види кривих довгострокових середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору підприємства в процесі вироблення довгострокової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Умови досконалої конкуренції. Специфіка функцій доходу і кривої попиту на продукцію окремої конкурентної фірми. Умови максимізації прибутку, мінімізації збитків та закриття конкурентної фірми у короткостроковому періоді з позицій сукупного та граничного аналізу. Довгострокова рівновага і пропозиція фірми та галузі.

Тема 10. Монопольний ринок

Модель «чистої» монополії та її характеристики. Поняття «єдиний продавець», «ринкова (монопольна) влада» у вузькому та широкому розумінні. Ознаки «чистої» монополії: єдиний продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для вступу конкурентів до монополізованої галузі. Різновиди монополії. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій.

Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни та обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага підприємства-монополіста у довгостроковому періоді. Досягнення та утримання монополістом ринкової влади.

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

Основні ознаки олігополії. Нечисленність підприємств в олігополістичних галузях. Загальна взаємозалежність олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Високі бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Теоретичні моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність та еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайдери. Узагальнення моделей дуополії за Штакельбергом. Моделі дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор у моделюванні олігополії.

Особливості організації олігополістичного ринку. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни та схильність до змови. Таємні змови, мовчазні згоди та легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція

Тема 12. Ринок факторів виробництва

Похідний попит за досконалої і недосконалої конкуренції. Зміни попиту на ресурси. Оптимальне співвідношення ресурсів. Попит і пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Монополістичний ринок робочої сили. Вплив профспілок на стан ринку праці.

Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продуктів і факторів виробництва. Попит на продукти та фактори виробництва. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Граничний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару на похідний попит. Особливості поведінки підприємства-покупця на монопсонічному та олігопсонічному ринках факторів виробництва.

Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку товару. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Функція похідного галузевого попиту. Зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Аналіз залежності між ринком товару та ринком ресурсу щодо обсягів і цін, її графічне представлення.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Рівновага обміну. Необхідність і вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Інституційні аспекти мікроекономічного аналізу. . Особливості застосування мікроекономічного аналізу в перехідній економіці. Суспільні блага, класифікація суспільних благ

Правові передумови для ринкових суб'єктів. Сучасна економічна теорія права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Інституціональна природа сучасної фірми. Загальні, специфічні, інтерспецифічні ресурси фірми. Контрактна концепція фірми. Трансакційні витрати.

Позаринкові зовнішні ефекти. Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та індивідуальні витрати (вигоди). Корегуючі податки та субсидії. Теорема Коуза. Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем.

Громадські блага. Споживчі властивості громадських благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключеність. Попит на громадські блага та їх ефективний обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливості ринку і держави.

Макроекономіка

Тема 1. Макроекономіка як наука

Вступ до макроекономіки. Місце макроекономіки в системі економічних наук.. Головне завдання макроекономіки – зростання ефективності економіки.

Об'єкт та предмет макроекономіки. Суб'єкти національної економіки. Механізм функціонування національної економіки – як предмет макроекономіки. Позитивна та нормативна функції макроекономіки. Макроекономічна політика та її ключові цілі.

Методи макроекономічного аналізу. Припущення, екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Запаси і потоки як два види кількісних змінних.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи побудови СНР. Основні категорії національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП). Валовий суспільний продукт (ВСП) та його недоліки.

Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий.

Чистий внутрішній продукт (ЧВП), національний дохід, особистий дохід, післяподатковий дохід.

Дефлятор ВВП (індекс Пааше). Номінальний та реальний ВВП. Темпи росту та темпи приросту реального ВВП. Методи інфлювання та дефлювання ВВП.

Чистий економічний добробут (ЧЕД), як показник реального добробуту суспільства.

Тема 3. Ринок праці

Зайнятість і безробіття. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Повна Природне безробіття і проблеми його вимірювання.

Механізм ринку праці. Чинники природного безробіття; допомога з безробіття, діяльність державних служб зайнятості, демографічні зміни в складі робочої сили. Чинники циклічного безробіття. Шоки товарного ринку. Графічне зображення моделі ринку праці в умовах негнучкої заробітної плати.

Втрати від безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена. Визначення впливу безробіття на динаміку ВВП.

Тема 4. Товарний ринок

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Виробнича функція і функція довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна.

Основна модель короткострокової сукупної пропозиції. Функція короткострокової сукупної пропозиції. Нецінової чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсові ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.

Модель AD-AS як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується сукупним попитом. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується сукупною пропозицією.

Тема 5. Грошовий ринок

Пропозиція грошей. Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма. Мультиплікація грошової бази банківською системою. Депозитний мультиплікатор.

Попит на гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Кейнсіанське рівняння попиту на гроші. Швидкість обігу грошей. Функція попиту на гроші М. Фрідмена. Кейнсіанська функція попиту на гроші.

Механізм грошового ринку. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням доходу. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням грошової бази. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної одночасним зростанням доходу і збільшенням грошової бази.

Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та фактори, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка на основі рівняння Фішера.

Тема 6. Інфляційний механізм

Сутність та види інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту та інфляція витрат. Очікувана й неочікувана інфляція. Очікувана інфляція за теорією адаптивних очікувань. Очікувана інфляція за теорією раціональних очікувань.

Причини та наслідки інфляції. Чинники інфляції попиту. Чинники інфляції витрат. Інфляційні очікування. Основні наслідки високої інфляції.

Інфляція і безробіття. Рівняння кривої Філіпса та сутність її складових. Інфляція повної зайнятості та переміщення кривої Філіпса.

Тема 7. Споживання домогосподарств

Доходи домогосподарств як джерело споживання. Доходи і витрати домогосподарств в моделі макроекономічного кругообігу. Особистий дохід у приватній закритій економіці та його складові. Особистий наявний дохід у приватній закритій економіці: його кількісна визначеність та розподіл. Заощадження та споживання домогосподарств. Зв'язок між

диференціацією доходів і споживанням. Крива Лоренца, децільний коефіцієнт, коефіцієнт Джині.

Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання. Середня схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання. Чинники автономного споживання: багатство, запозичення.

Тема 8. Приватні інвестиції

Роль інвестицій в економіці. Вплив інвестицій на сукупний попит. Вплив інвестицій на сукупну пропозицію через капіталоутворення. Валові та чисті інвестиції: приріст капіталу. Гранична продуктивність капіталу та виробнича функція.

Інвестиції в основний капітал. Кейнсіанська функція інвестицій. Гранична ефективність капіталу. Неокласична функція інвестицій. Бажаний обсяг капіталу, граничні витрати на капітал, очікуваний обсяг виробництва. Модель гнучкого акселератора. Математична інтерпретація неокласичної функції інвестицій.

Проста інвестиційна функція. Процентна ставка і прибутковість інвестиційних проектів. Бухгалтерський метод визначення прибутковості інвестиційних проектів та його недолік. Метод чистої дисконтованої вартості. Графічна інтерпретація простої інвестиційної функції. Чинники автономних інвестицій: технічний прогрес, рівень забезпеченості основним капіталом, податки на підприємців, ділові очікування. Модель акселератора.

Заощадження та інвестиції. Залежність заощаджень від доходу і принцип акселератора. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями як закон-тенденція. Структура заощаджень приватної економіки. Роль фінансової системи в трансформації заощаджень в інвестиції.

Тема 9. Сукупні витрати і ВВП

Сукупні витрати і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «витрати–випуск». Фактичні та заплановані витрати. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення–ін'єкції». Заплановані та незаплановані інвестиції. Модель «заощадження–інвестиції».

Мультиплікатор витрат. Індуційовані та автономні витрати. Механізм Ефект мультиплікатора та його графічна інтерпретація.

Сукупні витрати і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту автономних витрат в умовах неповної зайнятості. Інфляційний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах повної зайнятості. Інфляційно-експансивний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах надмірної зайнятості.

Тема 10. Економічна динаміка

Основні засади теорії економічного зростання. Економічне зростання та економічний розвиток. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Виробнича функція Коба–Дугласа. Сутність ендогенного зростання.

Модель Солоу. Основні передумови моделі Солоу. Вплив нагромадження капіталу на капіталоозброєність. Вплив приросту населення на капіталоозброєність. Вплив технічного прогресу на капіталоозброєність. Золоте правило нагромадження капіталу.

Джерела економічного зростання. Виробнича функція на основі постійної віддачі від масштабу. Внесок технічного прогресу в приріст продукту, залишок Солоу. Визначення економічного зростання з урахуванням усіх факторів.

Економічні цикли. Сутність та структура економічного циклу. Характеристика фаз економічного циклу. Модель мультиплікатора–акселератора.

Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Роль держави в економічному кругообігу. Модель макроекономічного кругообігу з урахуванням держави. Валові та чисті податки. Державні видатки.

Вплив держави на економічну рівновагу. Модель економічної рівноваги за методом «витрати–випуск». Функція споживання на основі наявного доходу. Функція споживання на основі граничної податкової ставки. Вплив держави на кількісну визначеність приватних заощаджень. Державні та національні заощадження. Рівновага між національними

заощадженнями та національними інвестиціями. Рівновага між приватними інвестиціями і внутрішніми джерелами їх фінансування.

Стабілізаційна політика. Взаємозв'язок між фіскальною та монетарною політиками. Очікування і стабілізаційна політика.

Стабілізаційна політика і дискусія навколо державного втручання в економіку. Проблема ефективності стабілізаційної політики. Критика Лукаса. Аргументи прихильників стабілізаційної політики. Стабілізаційна політика на основі встановлених правил та на основі свободи дій.

Тема 12. Зовнішньоекономічна діяльність

Національна економіка з урахуванням решти світу. Два механізми, що пов'язують національну економіку з рештою світу: зовнішньоторговельних зв'язків і міжнародних фінансових зв'язків. Взаємозв'язок між цими механізмами. Вплив решти світу на параметри моделі «витрати–випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці.

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та упущення». Модель платіжного балансу. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Валютний курс. Валюта та її види. Номінальний валютний курс та способи котирування валюти. Чинники, що впливають на національний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс.

Економіка підприємства

Тема 1. Теорії та моделі підприємств

Концепції підприємства. Неокласична теорія підприємства. Інституціональна теорія підприємства. Еволюційна теорія підприємства. Підприємницька теорія підприємства.

Моделі підприємства. Підприємство як виробничо-технічна система. Організаційна система підприємства. Підприємство як соціальна підсистема суспільства. Економічна модель підприємства. Інформаційна підсистема підприємства. Підприємство як виробничо-екологічна підсистема. Адміністративно-правовий статус підприємства.

Типи підприємств. Вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на стан підприємства.

Тема 2. Основи підприємницької діяльності

Підприємництво як сучасна форма господарювання. Підприємництво і бізнес. Структурно-елементна характеристика підприємництва. Підприємницька діяльність: функції, напрями й принципи здійснення. Типологія виробничої та посередницької підприємницької діяльності.

Договірні взаємовідносини й партнерські зв'язки в підприємницькій діяльності. Сутнісна характеристика та класифікація договорів. Класифікація підприємницьких договорів за сферами діяльності. Форми співробітництва партнерів у підприємницькій діяльності. Характеристика партнерських зв'язків.

Міжнародна підприємницька діяльність: поняття, суб'єкти, рівні та форми інтернаціоналізації суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Спільні підприємства. Міжнародне спільне підприємство (МСП). Статут і типова схема техніко-економічного обґрунтування створення МСП. Регулювання міжнародної підприємницької діяльності: мета, функції. Національні органи регулювання. Міжнародні органи регулювання: банк міжнародних розрахунків (БМР), Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ). Складові елементи системи регулювання на національному та міжнародному рівні.

Тема 3. Види підприємств, їх організаційно-правові форми

Підприємство: поняття, місія, цілі, напрямки діяльності. Правові основи функціонування підприємства. Статут підприємства. Колективний договір.

Класифікація й структура підприємств. Види підприємств. Класифікація підприємств за ознаками: мета і характер діяльності, форма власності, національна належність капіталу, правовий статус та форма господарювання, галузево-функціональний вид діяльності, технологічна цілісність і ступінь підпорядкування, розмір за чисельністю працівників. Виробнича структура і технологічна структура підприємств.

Організаційно-правові форми підприємств: одноосібне володіння, господарське товариство, корпорація (акціонерне товариство). Повні товариства, командитні товариства, товариства з додатковою та обмеженою відповідальністю: ознаки й особливості.

Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств. Основні види інтеграційних утворень: асоціація, корпорація, консорціум, концерн, картель, синдикат, трест, холдинг, фінансово-промислова група.

Тема 4. Структура та управління підприємством

Сутність і функції процесу управління. Необхідність управління. Функції управління.

Методи управління діяльністю підприємств. Поняття й класифікація методів управління. Змістова характеристика окремих методів управління. Економічні методи управління. Соціально-психологічні методи управління. Організаційні методи управління.

Організаційні структури управління підприємствами. Загальна характеристика організаційної структури управління. Типи організаційних структур управління.

Вищі органи державного управління підприємствами та організаціями. Система державного управління суб'єктами господарювання. Організація та взаємодія центральних органів виконавчої влади.

Тема 5. Прогнозування та планування діяльності підприємства

Прогнозування: суть і принципи. Типи прогнозування, їх характеристика. Нормативне й пошукове прогнозування. Евристичні методи прогнозування: метод експертних оцінок, метод «дерева цілей», метод оптимізації. Фактографічні методи прогнозування: екстраполяція, метод автокореляційних часових функцій, кореляційно-регресивний аналіз.

Планування: суть, основні принципи. Методи планування: нормативний, балансовий, економіко-математичний, графоаналітичний. Види планів, їхня структура і порядок розробки.

Суть та основні етапи стратегічного планування. Основні розділи стратегічного плану. Різновиди стратегій.

Тактичне планування. Структура та етапи розробки тактичного плану. Система показників.

Оперативно-виробниче планування: міжцехове і внутрішньоцехове планування, календарне планування, диспетчерування виробництва. Система оперативного планування та її елементи. Диспетчерський контроль і регулювання виробництва.

Бізнес-планування: сутність, призначення, структура бізнес-плану.

Тема 6. Обґрунтування виробничої програми підприємства

Виробнича програма підприємства та її показники. Завдання розроблення виробничої програми. Місце виробничої програми в системі планів господарсько-фінансового розвитку підприємства.

Показники виробничої програми: кількісні, якісні, натуральні, трудові і вартісні. Натуральні показники виробничої програми: обсяг продукції в натуральних одиницях за номенклатурою та асортиментом. Вартісні показники: товарна продукція, валова продукція, реалізована продукція, чиста продукція, умовно-чиста продукція, нормативно-чиста продукція, валовий оборот підприємства, внутрізаводський оборот, обсяг незавершеного виробництва.

Методи вимірювання показників чистої продукції, методи вимірювання показників виробничої програми підприємства.

Відносні показники виробничої програми: коефіцієнт товарності, коефіцієнт внутрішньовиробничого комбінування.

Обґрунтування виробничої програми. Забезпечення виробничої програми виробничими фондами, трудовими та матеріальними ресурсами. Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю підприємства.

Тема 7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці

Поняття, класифікація та структура персоналу.

Явочна, облікова та середньооблікова чисельність персоналу.

Визначення планової чисельності окремих категорій персоналу.

Кадрова політика і система управління персоналом.

Оцінка персоналу. Загальна характеристика процесу оцінки персоналу. Комплексна оцінка персоналу. Специфічні складові оцінки робітників. Особливості комплексної оцінки керівників і спеціалістів.

Зарубіжний досвід формування та ефективного використання трудового персоналу.

Продуктивність праці. Сутність і вимірювання. Методи вимірювання продуктивності праці. Показники рівня продуктивності праці. Управління продуктивністю праці. Класифікація чинників для розрахунків зростання продуктивності праці.

Мотивація трудової діяльності. Система, моделі та методи мотивації. Принципи та порядок регулювання поведінки працівників.

Сучасна політика оплати праці. Поняття та функції. Механізм державного регулювання оплати праці. Основи організації оплати праці. Форми та системи оплати праці. Форми заробітної плати. Системи оплати праці.

Доплати й надбавки до заробітної плати.

Участь працівників у прибутках підприємства.

Тема 8. Основний капітал і виробничі фонди підприємства

Загальна характеристика капіталу і виробничих фондів. Сутність і види капіталу. Основний та оборотний капітал. Виробничі фонди підприємства. Поняття й склад основних фондів підприємства: економічна суть основних засобів; видова класифікація і структура основних фондів. Укрупнена класифікація основних фондів. Активна та пасивна частини основних виробничих фондів.

Форми обліку та методи оцінки основних фондів підприємства. Вартісна оцінка основних засобів: первісна, відновлена, залишкова, ліквідаційна, амортизована, балансова, середньорічна вартість основних фондів.

Знос та амортизація основних фондів. Знос основних фондів: фізичний і моральний. Амортизація. Амортизаційні відрахування. Норма амортизації. Групи основних фондів для здійснення процесу амортизації. Методи нарахування амортизації: прямолінійний метод, кумулятивний метод, метод прискореної амортизації, метод залишку, що знижується.

Відтворення основних фондів.

Ефективність відтворення та використання основних фондів. Показники використання основних фондів. Показники ступеня зносу основних фондів. Показники інтенсивності відновлення основних фондів. Показники ефективності використання основних фондів. Часткові показники використання основних фондів.

Напрями інтенсифікації відтворення основних фондів. Способи ефективного використання основних фондів.

Виробнича потужність підприємства та методи її визначення.

Тема 9. Оборотний капітал

Оборотні кошти підприємства. Оборотні кошти у сфері виробництва. Оборотні кошти у сфері обігу. Поняття оборотних фондів та оборотних коштів підприємства. Класифікація оборотних коштів підприємства. Склад оборотних коштів та структура. Оборотні фонди та їх економічна сутність. Склад і структура оборотних фондів. Виробничі запаси. Незавершене виробництво. Витрати майбутніх періодів.

Нормування оборотних коштів. Поняття й мета нормування оборотних коштів. Нормовані оборотні кошти. Ненормовані оборотні кошти. Методи нормування оборотних коштів: метод прямого розрахунку, аналітичний метод, коефіцієнтний метод. Норма запасу

оборотних коштів. Норматив оборотних коштів у виробничих запасах. Транспортний, підготовчий, поточний, резервний запас. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві. Коефіцієнт наростання витрат: методика його визначення. Норматив оборотних коштів у залишках готової продукції. Норматив оборотних коштів у витратах майбутніх періодів. Сукупний норматив оборотних коштів.

Показники використання оборотних коштів підприємства. Ефективність використання оборотних коштів. Коефіцієнт оборотності. Коефіцієнт завантаження. Тривалість одного обороту. Економічне значення оборотності. Значення прискорення оборотності оборотних коштів. Вплив використання оборотних коштів на рівень рентабельності. Основні напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів. Джерела та способи економії матеріальних ресурсів на підприємствах.

Тема 10. Інвестиції та інвестиційна діяльність підприємства

Сутність інвестицій та їх класифікація. Поняття, склад і структура інвестицій. Характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Різновиди і структура капітальних вкладень.

Визначення необхідного обсягу та джерел фінансування виробничих інвестицій. Обчислення необхідного обсягу виробничих інвестицій. Визначення конкретних джерел фінансування виробничих інвестицій.

Формування і регулювання фінансових інвестицій. Загальна характеристика цінних паперів. Акції, облігації, казначейські зобов'язання України, ощадний сертифікат, вексель, майнові сертифікати. Формування й функціонування фондового ринку. Державне регулювання випуску та обігу цінних паперів.

Залучення іноземних інвестицій. Необхідність залучення, види, форми й структура іноземних інвестицій. Державне регулювання та ефективність залучення іноземних інвестицій.

Інвестиційні проекти підприємств та організацій. Цикл, фази та етапи обґрунтування інвестиційного проекту. Фінансовий план та оцінка ефективності інвестиційного проекту.

Тема 11. Інноваційна діяльність

Загальна характеристика інноваційних процесів. Інноваційні процеси. Новини. Нововведення. Види інноваційних процесів. Поняття, основні джерела, класифікація і взаємозв'язок інноваційних процесів. Вплив техніко-організаційних нововведень на виробництво.

Науково-технічний прогрес, його загальні та пріоритетні напрями. Сутнісно-змістова характеристика НТП і НТР. Фундаментальні дослідження. Наукові відкриття. Винаходи. Прикладні наукові й дослідно-конструкторські розробки. Загальні та пріоритетні напрями НТП.

Організаційний прогрес. Поняття, напрями та об'єкти. Сучасні тенденції організаційного прогресу.

Оцінка ефективності технічних та організаційних нововведень. Ефективність технічних нововведень, алгоритм її обчислення. Економічний ефект. Народногосподарський економічний та внутрішньогосподарський економічний ефект. Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 12. Техніко-технологічна база й виробнича потужність підприємства

Характеристика техніко-технологічної бази (ТТБ) виробництва. Сутнісна характеристика. Складові й тенденції розвитку ТТБ. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства. Дефініція технічного розвитку та оцінка технічного рівня підприємства. Основні показники технічного рівня підприємства. Основні етапи планування технічного розвитку підприємства.

Лізинг як форма оновлення технічної бази виробництва. Суть і види. Організаційно-правові основи. Витрати на надання та ефективність лізингових послуг.

Формування та використання виробничої потужності підприємства. Методичні принципи розрахунку виробничої потужності. Використання виробничої потужності.

Тема 13. Матеріально-технічне забезпечення і виробнича логістика

Поняття виробничої логістики. Традиційна і логістична концепція організації виробництва. Підходи до управління матеріальними потоками: «штовхаюча» система, «тягнуча» система. Логістична концепція «MRP». Мікрологістична концепція KANBAN. Мікрологістична концепція «Оптимізована виробнича технологія». Мікрологістична концепція «Худе виробництво».

Тема 14. Витрати підприємства і собівартість продукції

Загальна характеристика витрат на виробництво продукції. Витрати й собівартість продукції. Класифікація витрат. Управління витратами на підприємстві. Система управління витратами. Формування й контроль витрат за місцями та центрами відповідальності. Аналітичні аспекти співвідношення змінних і постійних витрат

Сукупні витрати й собівартість продукції. Кошторис виробництва. Собівартість різних видів продукції. Собівартість окремих видів продукції. Сутність і методи калькулювання. Методика обчислення основних статей калькуляції. Прогнозування собівартості на етапах розробки та освоєння нових виробів.

Ціни на продукцію, сутнісна характеристика, види, методи встановлення та регулювання. Загальна характеристика ціни; види цін. Загальні та специфічні чинники ціноутворення. Методи ціноутворення.

Тема 15. Фінансово-економічні результати підприємства

Зміст і форми фінансової діяльності підприємства. Характеристика фінансової діяльності. Планування фінансової діяльності. Фінансовий план підприємства.

Формування і використання прибутку. Сутність і показники прибутку. Загальний, чистий, валовий, операційний, маржинальний прибуток. Джерела прибутку та його обчислення. Напрямки використання прибутку. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства. Сутність та інформаційна база оцінки. Оцінка прибутковості та активності. Оцінка фінансової стійкості й платоспроможності.

Сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва. Економічна суть і загальна методологія визначення. Види ефективності виробництва. Вимірювання ефективності діяльності. Оцінка соціальної ефективності.

Чинники зростання ефективності виробництва. Класифікація та загальна характеристика. Напрямки дії та використання окремих чинників.

Тема 16. Економічна безпека підприємства

Характеристика економічної безпеки підприємства. Поняття й цілі. Структурні елементи і схема організації економічної безпеки. Аналітична оцінка рівня економічної безпеки підприємства. Аналіз та оцінка досягнутого рівня економічної безпеки. Основні напрями організації економічної безпеки за окремими функціональними складовими.

Служба безпеки підприємства. Принципи організації та ключові завдання. Функції, об’єкти та управління безпекою.

Економіка та організація інноваційної діяльності

Тема 1. Інновації: становлення та сучасні тенденції розвитку

Сутність і значення інновації як економічної категорії. Нововведення – закон розвитку людського суспільства. Функції інновації. Класифікація інновацій.

Тема 2. Сутнісна характеристика інноваційних процесів

Загальна характеристика інноваційного процесу. Інноваційний процес як об’єкт інноваційного менеджменту. Склад та структура інноваційного процесу. Організаційні структури управління інноваційним процесом. Особливості та задачі організації інноваційного процесу.

Тема 3. Особливості процесу створення та формування попиту на інновації

Формування портфеля проектів. Процес розробки і впровадження технологічних нововведень. Механізм управління процесом НДКР. Значення, цілі, задачі та особливості аналізу попиту на інновації. Сутність попиту та способи його представлення. Фактори попиту та їх вплив на нову продукцію. Методи аналізу попиту. Види попиту на нову продукцію. Класифікація попиту покупців на інновації.

Тема 4. Інноваційна політика фірми

Зміст та напрямок інноваційної політики. Методи реалізації інноваційної політики. Умови реалізації інноваційної політики. Інноваційна політика господарюючого суб'єкта. Методи вибору інноваційної політики.

Тема 5. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства і продукції

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Оціночні показники техніко-технологічного стану підприємства. Здатність підприємства до технологічних змін. Оновлення продукції і оцінювання ринкових і виробничих можливостей створення нової продукції.

Тема 6. Система управління інноваційними процесами

Інноваційна діяльність як об'єкт управління. Стратегічне планування інноваційної діяльності. Оперативне управління інноваційною діяльністю. Організаційні структури управління інноваційною діяльністю.

Тема 7. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій

Сутність науково-технічного парку. Загальна характеристика технополісів. Інноваційні центри як інкубатори нових форм у галузі високої технології.

Тема 8. Фінансування інноваційних процесів

Завдання системи фінансування інноваційної діяльності. Види і джерела фінансування інноваційної діяльності. Обґрунтування джерел фінансування і вибір інвестора. Фінансування інноваційної діяльності венчурним капіталом.

Форми та особливості лізингового фінансування. Фінансування інноваційних проектів.

Тема 9. Державне регулювання інноваційної діяльності

Правові аспекти інноваційної діяльності. Система регулювання інноваційної діяльності. Головні функції державних органів в інноваційних процесах. Прямі та непрямі методи сприяння розвитку інноваційної діяльності з боку держави. Державне регулювання міжнародних зв'язків в інноваційній сфері.

Тема 10. Стимулювання інноваційної діяльності

Загальні принципи формування державної інноваційної політики. Форми державного стимулювання інноваційної діяльності. Методи стимулювання інноваційної активності на фірмі. Правове середовище та інфраструктура розвитку інноваційної діяльності. Класифікація інструментів державної підтримки інновацій. Зарубіжний досвід підтримки інноваційної діяльності.

Тема 11. Моніторинг інновацій

Визначення поняття «моніторинг». Моніторинг інновацій як основа цілеспрямованого новаторства. Джерела інноваційних можливостей. Моніторинг інновацій і формування інноваційної політики.

Тема 12. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності фірми

Основні принципи вимірювання ефективності. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів. Економічна оцінка соціальних результатів технологічних змін. Вплив технічних та організаційних нововведень на ефективність фірми. Характеристика результатів інноваційної діяльності. Оцінювання соціальної ефективності інноваційної діяльності.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

1. Методи економічних досліджень. Об'єктивний та суб'єктивно-психологічний підходи. Функції економічної теорії.
2. Продуктивні сили суспільства: сутність, структура, показники розвитку. Науково-технічний прогрес та науково-технічна революція.
3. Основні фактори виробництва, їх класифікація. Економічний потенціал суспільства і рівень його використання в Україні.
4. Власність в системі виробничих відносин, її типи. Приватизація та роздержавлення власності.
5. Економічні закони суспільства як регулятори виробництва. їх сутність, характер, взаємозв'язок та механізм дії. Економічні інтереси.
6. Теорії вартості: трудова, маржиналістська, неокласична.
7. Гроші: виникнення, сутність та функції. Грошовий обіг та його закони.
8. Заробітна плата як економічна категорія, її форми та системи. Взаємозв'язок між зростанням продуктивності праці та заробітної плати.
9. Витрати виробництва та прибуток, їх структура. Класична та неокласична теорії прибутку.
10. Попит і закон попиту. Фактори, що впливають на попит. Ринковий попит.
11. Пропозиція і закон пропозиції. Фактори, що впливають на пропозицію. Ринкова пропозиція.
12. Ринкова рівновага. Взаємодія попиту і пропозиції. Рента покупця і продавця.
13. Підприємництво та підприємство. Характеристика основних організаційних форм: індивідуальна фірма, колективне (кооперація, партнерство) та акціонерне товариство. Проблеми формування акціонерних товариств в Україні.
14. Аграрні відносини, їх структура та особливості функціонування. Земельна рента. Ціна землі.
15. Поняття та основні риси інфраструктури ринку.
16. Банки, їх роль та функції. Інші фінансово-кредитні установи.
17. Суть кредиту та його форми.
18. Товарні біржі. Фондова біржа. Цінні папери.
19. Домогосподарства як суб’єкт ринкових відносин.
20. Кругообіг капіталу і його стадії. Функціональні форми капіталу.
21. Основний та оборотний капітал. Знос основного капіталу. Амортизація.
22. Суть підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва.
23. Загальні економіко-правові основи розвитку підприємництва в Україні.
24. Трудові відносини: сутність і структура.
25. Заробітна плата: сутність, форми системи. Теорії заробітної плати.
26. Особливості підприємництва в аграрній сфері.
27. Рентні відносини і особливості валового і чистого доходу в сільському господарстві.
28. Необхідність і сутність цінового паритету. Державна підтримка сільського господарства.
29. Ринок як підсистема економічних відносин суспільства: сутність, види, характеристика ринкових структур (досконала конкуренція, монополія, олігополія, монополістична конкуренція).
30. Конкуренція, її сутність, форми і функції.
31. Господарський механізм: сутність і основні елементи.
32. Сутність ефективності виробництва. Показники ефективності роботи підприємства.
33. Фінанси, їх сутність і функції. Шляхи формування сучасної фінансової системи України.
34. Роль держави в ринковій економіці. Державно-монополістичний капіталізм. Кейнсіанський та неокласичний підходи до державного регулювання.

35. Мікроекономічний аналіз попиту та пропозиції, їх чинники.
36. Поняття виробничої функції. Короткострокова виробнича функція з одним змінним фактором. Принцип спадної віддачі.
37. Теорія витрат виробництва: зовнішні (явні) та внутрішні (неявні) витрати. Види витрат виробництва в короткостроковому періоді.
38. Соціально-економічні наслідки панування монополій. Природна монополія. Регулювання діяльності монополій.
39. Сутність інфляції, її вимірювання, види та наслідки. Зв'язок інфляції та безробіття. Антиінфляційна політика.
40. Валовий національний продукт (ВНП) та способи його визначення. Валовий внутрішній продукт.
41. Чистий національний продукт (ЧНП). Національний дохід (НД) – виробництво, розподіл та споживання.
42. Диференціація доходів населення. Межа бідності: абсолютна і відносна. Роль держави в розподілі національного доходу.
43. Ринок праці та особливості його функціонування.
44. Безробіття, його види і наслідки. Особливості формування ринку праці в Україні.
45. Необхідність, зміст і принципи функціонування кредиту.
46. Форми та функції кредиту. Кредитна система та її структура. Кредитна система України.
47. Банківська система. Національний банк, його функції та інструменти регулювання грошового обігу.
48. Фактори, що визначають динаміку руху грошової маси. Позичковий процент.
49. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та механізм її діяльності. Курс цінних паперів.
50. Необхідність, зміст, структура та функції фінансів.
51. Фінансова система, її структура.
52. Державний бюджет і його місце у фінансовій системі.
53. Необхідність державного регулювання економіки, можливості та межі.
54. Продуктивність праці та методи її вимірювання.
55. Організація оплати праці на підприємстві. Форми оплати праці, що побудовані на основі тарифної системи.
56. Основні фонди підприємства та їх оцінка. Знос та форми відтворення основних фондів підприємства.
57. Амортизація основних фондів підприємства. Методи нарахування амортизації.
58. Оборотні засоби підприємства: сутність, склад та класифікація.
59. Собівартість продукції: поняття та класифікація.
60. Формування доходу підприємства.
61. Визначення фінансового результату діяльності підприємства.
62. Виробничий процес: його елементи та структура.
63. Витрати підприємства та їх характеристика.
64. Сутність і зміст інновацій.
65. Інноваційна теорія Й. Шумпетера.
66. Сутність та функції інновацій.
67. Сутність та класифікація інновацій.
68. Загальна характеристика інноваційного процесу.
69. Склад та структура інноваційного процесу.
70. Основні етапи інноваційного процесу та їхня характеристика.
71. Організаційні форми управління інноваційним процесом.
72. Формування портфеля проектів.
73. Оцінка ефективності портфелів.

74. Значення та напрями аналізу попиту на нововведення.
75. Особливості аналізу попиту на інновації.
76. Попит, основні напрямки аналізу попиту, закон попиту.
77. Вплив внутрішніх факторів на нову продукцію.
78. Зовнішні фактори попиту.
79. Види попиту на нову продукцію.
80. Методи аналізу попиту.
81. Зміст інноваційної політики.
82. Напрями інноваційної політики.
83. Напрями інноваційної політики в паливно-сировинному комплексі.
84. Напрями інноваційної політики в електроенергетиці та в транспортному комплексі.
85. Напрями інноваційної політики в металургійному та в машинобудівному комплексі.
86. Методи реалізації інноваційної політики.
87. Умови реалізації інноваційної політики.
88. Інноваційна політика господарюючого суб'єкта.
89. Методи вибору інноваційної політики.
90. Характеристика техніко-технологічної бази виробництва.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Під час оцінювання необхідно враховувати:

- характеристики відповіді здобувача третього освітнього рівня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості загально-навчальних та дисциплінарних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);- самостійність суджень.

Ці орієнтири покладено в основу трьох рівнів позитивних навчальних досягнень здобувачів третього освітнього рівня: задовільного, доброго, відмінного.

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	відмінно	A	відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	добре	B	дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	задовільно	D	задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	незадовільно	FX	незадовільно

			(з можливістю повторного складання)
1-34		F	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

У загально-дидактичному плані рівні визначаються за такими характеристиками:

Перший рівень - задовільний (60-66 балів - E). Відповідь абітурієнта фрагментарна, характеризується початковими уявленнями про предмет вивчення.

Перший рівень - задовільний (67-74 балів - D). Абітурієнт відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності.

Другий рівень - добрий (75-89 балів - B і C). Абітурієнт знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, а також застосовує знання в стандартних, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущенні помилки. Відповідь абітурієнта правильна, логічна, обґрунтована, хоча їм бракує власних суджень.

Третій рівень - відмінний (90-100 балів - A). Знання абітурієнта є глибокими, міцними, системними; студент вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, його навчальна діяльність позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію.

Відповідність оцінки в балах іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Політична економія

1.Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / За ред. С. Панчишина, П. Островерха; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. К.: Знання, 2010. 437 с.

2.Баб'як М. Н., , Л. А. Пешенкова, А. В. Рибчук. Економічна теорія: Навч. посіб. К.: ЦНЛ, 2005. 230 с.

3.Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії. К.: Знання, 2008. 263 с.

4.Беляєв О. О., Бебело А. С. Політична економія: Навч. посібник. К. : КНЕУ, 2001. 300 с.

5.Гальчинський А. С., Єщенко П. С., Палкін Ю. І. Основи економічних знань. 2-ге вид. К.: Знання-Прес, 2004 р.

6.Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка): Терміни, поняття, персоналії / За наук. ред. Г. І. Башнянина, В. С. Іртемчука. К.: Магнолія плюс, 2004.

7.Гронтковська Г. Е., Косік А. Ф., Ряба О. І. Економічна теорія: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни ; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне : НУВГП, 2010. 369 с.

8.Економічна теорія. Макроекономіка: підручник / За ред. В. М. Тарасевича. К.: Знання, 2012. 206 с.

9. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник / Е. М. Забарна, О. М. Козакова, Н. О. Задорожнюк та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 412 с..

10. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. 9-те вид., переробл. і доповн. К., Знання, 2014. 710 с.

11. І. В. Кокарєв .Основи економічної теорії : навч. посібник . Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 100 с.

11. Мочерний С.В.Політекономія : Підручник. К.: Знання, 2006. 390с.

13. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект: Підручник / За ред. Г. Н. Климка, В. П. Нестеренка. К.: Знання-Прес, 2004.

14. Політична економія : підручник / За ред. В. Д. Базилевича – 7-ме вид., стер.К.: Знання-Прес, 2008. 719 с.

15. Політична економія : навч. посібник / За ред. К.Т. Кривенка. К.: КНЕУ, 2008. 512 с.

16. Перехідна економіка: Підручник / За ред. В.М. Гейця. К.: Вища школа, 2003. 591 с.

14. Уразов А.У., Саух, І.В Основи економічної теорії : навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2013. 312 с.

Мікроекономіка

1. Мікроекономіка: підручник / А.П. Наливайко, Л.А. Азьмук, П.Г. Банщиков та ін.; за наук. ред. А.П. Наливайка. – К. : КНЕУ, 2011. 446 с.

2. О. Базілінська, О. Мініна. Мікроекономіка. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 352 с.

3. А. Косік, Г. Грантковська. Мікроекономіка: практикум.- К.: Центр навчальної літератури, 2017. 418 с.

4. Отенко В. І., Попов О. Є. Мікроекономіка. Навч. посібник / І. М. Колесниченко, А. В. Литвиненка, Н. О. Степаненко. Х.: ХНЕУ, 2012. 339 с.

5. Формальна мікроекономіка: навчальний посібник/ Б.Д.Сторощук.- Чернівці: Друк Арт, 2018. 192 с.

6. Мікроекономіка : конспект лекцій / укладачі : Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М. Костюченко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. 206 с.

7. Мікроекономіка: Підручник / за заг. ред. проф. Буряка П.Ю. та Гупала О.Г. К.: «Хай-Тек Прес», 2012. 560 с.

8. Залюбінська Л. М., Скорик М. Л. Мікроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ін-т математики, економіки та механіки. О.: Астропринт, 2011. 320 с.

9. Мікроекономіка. підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 679 с.

10. Мікроекономіка: навч.-практ. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За ред. О. Є. Попова; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2013. 335 с.

11. Мікроекономіка: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2012. 491 с.

12. О.С.Селіщев. Практикум з мікроекономіки. Черкаси. СУЕМ. 2012. 182 с.

Макроекономіка

1. Корсікова, Н.М. Макроекономіка: навчальний посібник для ст-ів ВНЗ / Львів : Магнолія-2006, 2019. 240 с.

2. Макаренко М.І. Макроекономіка : підручник / М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. Суми : Сумський державний університет, 2021. 307 с.

3. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. [С.М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В. Грабинська та ін.]; за ред. С. Панчишина і П. Островерха. Кн.1.: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. Львів: Апріорі, 2020. 648с.

4. Козакова О.М. Макроекономіка: підручник / О.М. Козакова, Е.М. Забарна. Херсон: Олдіплюс, 2018. 428 с.

5. Архієреєва С.І. Макроекономіка: навч. посіб. Х : Видавництво Іванченка І.С., 2019. 216 с.

6. Глобальна економіка : навч. посібник / В. П. Решетило; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 168 с.

7. Солонінко К.С. Макроекономіка. / К.С. Солонінко К.: ЦНЛ, 2019. 200 с.

8. Аналітична економіка. Макроекономіка і мікроекономіка. Книга 1 / за ред. П. Островерх, С. Панчишин Л.: Апріорі, 2017. 568 с.

9. Білецька Л. В. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 684 с.

10. Гронтковська Г. Е., Косік А.Ф. Макроекономіка. Практикум. К. : Центр учбової літератури, 2011. 400 с.

11. Гронтковська Г. Е., Косік А.Ф. Макроекономіка : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2010. 672 с.

12. Калініченко О. В., Плотник О.Д. Макроекономіка. Практикум : навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 656 с.

13. Макаренко М.І. Макроекономіка. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 216 с.

14. Макроекономіка: практикум: навч. посіб / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2010. 550 с.

15. Солонінко К. С. Макроекономіка : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 200 с.

Економіка підприємства

1. Горбач Л.М., Котляров В.О. Економіка підприємства: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2021. 620 с.

2. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.

3. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л. О. Болтянська. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.

4. Соломіна Г.В. Економіка підприємства: практикум / Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.

5. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.

6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.

7. Економіка підприємства: навчальний посібник / Бандурка О.М., Ковальов Є.В., Садиков М.А., Маковоз О.С. Х.: ХНУВС, 2017. 192 с.

8. Вігуржинська С. Ю., Басюркіна Н. Й., Свистун Т. В. Економіка підприємства: навч. посіб - Одеса: ОНАХТ, 2018. 115 с.

9. Галущак М.П., Машлій Г.Б., Гевко О.Б. Організація виробництва: навч. посіб. Тернопіль, 2017. 139 с.

10. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: ЦУЛ, 2012. 302 с.

11. Економіка підприємства: посібник. / Т.В. Кузнєцова та ін. Рівне : НУВГП, 2013. 315 с.

12. Економіка підприємства: навч. посіб. / І. М. Посохов та ін. Харків: НТУ, 2016. 380 с.

13. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 728 с.

Економіка та організація інноваційної діяльності

1. Станкевич І.В. Економіка та організація інноваційної діяльності: метод. вказівки до виконання практ. робіт з дисципліни «Економіка та організація інноваційної діяльності» освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю «Економіка підприємства» / Станкевич І.В., Борисевич Є.Г., Тігарєва В.А. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2017. – 44 с

2. Лекційний курс із навчальної дисципліни «Інноваційна діяльність» для студентів освітнього рівня бакалавр усіх форм навчання спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / укладач Радинський С.В. Тернопіль, ТНТУ ім.І.Пулюя, 2022. 122 с.

3. 1. Заблоцький Б.Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навч. посібник.: 2-ге вид. Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 427 с.

4. 2. Череп О.Г. Інноваційний розвиток підприємства: навч. посіб. для здоб. ступеня вищої освіти магістра за спеціальностями 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» і 051 «Економіка». К.: Кондор, 2019. 548 с.

5. 3. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: навчальний посібник. Вид 4-те. К.: КНЕУ, 2016. 244 с.

6. 4. Тереняк Л.В. Економіка та організація інноваційної діяльності: курс лекцій. Х.: ХНАУ, 2014. 220 с.

7. 5. Вітренко-Хрустальова Т.М. Особливості та напрями державного регулювання інноваційного розвитку економіки в різних країнах.

8. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. – К. : 2004. – 560 с.

9. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.

10. .Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Товарна інноваційна політика: Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 281 с. 50

11. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. І доп. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.

12. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.

13. Павленко І.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навч. посіб. – Вид.2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 204 с.

14. Павленко І.А., Гончарові Н.П., Швиданенко Г.О. Економіка та організація інноваційної діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002.- 150 с.